

Diskusia

Nepoznaná identita učiteľa predprimárneho vzdelávania v dôsledku reformy školstva z roku 2008

Iveta Sedliaková
Katedra školskej pedagogiky, PF TU, Trnava

***Anotácia:** Nepoznaná identita učiteľa predprimárneho vzdelávania v dôsledku reformy školstva z roku 2008. Školský zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa stal pre materské školy zlomovým, v zmysle nových požiadaviek na učiteľa v jeho práci. U učiteľa predprimárneho vzdelávania sa zmenili povinnosti, novinkou sa stala tvorba kurikulárnych dokumentov, ciele sa začali operacionalizovať, pri plánovaní sa začala používať nová terminológia atď. Reforma školského kurikula priniesla tzv. dvojúrovňový model koncipovania obsahu vzdelávania a učitelia tak po prvýkrát získali autonómiu pre tvorbu vlastných školských vzdelávacích programov, čo v tom období za šťastnú voľbu nemožno ani len náhodou považovať. Celé spustenie reformy a realizácia výchovy a vzdelávania podľa dvojúrovňového modelu vzdelávania bolo totiž mnohými odborníkmi a učiteľmi kritizované. Učitelia boli demotivovaní, dezorientovaní a nespôsobilí v napĺňaní povinností, v strese, psychicky i fyzicky vyčerpaní, teda o pozitívnych dôsledkoch nebola takmer reč. Podľa viacerých výskumov, spomenutých v nasledujúcom texte, majú zmenené pracovné podmienky, zmena v externe definovaných pravidlách, či negatívne prežívanie týchto zmien vplyv na premenu identity. Cieľom uvedeného príspevku je vzbudiť podnet preskúmať doposiaľ nepoznanú novú identitu učiteľa vplyvom reformy z roku 2008. Uvedený príspevok bude predstavený v 3 rovinách. Prvá sa venuje popisu dôsledkov reformy z roku 2008 u učiteľa predprimárneho vzdelávania, druhá objasňuje pojem identita v kontexte uvedeného príspevku a predstavuje výskumy z oblasti premeny identity učiteľa. Tretia rovina sa zaoberá konštatovaním o premenách identity učiteľa predprimárneho vzdelávania v dôsledku reformy z roku 2008.*

PEDAGOGIKA.SK, 2015, ročník 6, č. 4: 281-293

Kľúčové slová: učiteľ, materská škola, reforma školstva, nové požiadavky, identita

***Unknown Identity of a Pre-primary Education Teacher as a Consequence of the School Reform from 2008.** The Education Law no. 245/2008 Collection of Laws on education and on amendments to some acts became a turning point for kindergarten, in the light of new requirements for teacher in his work. In pre-primary education teachers have changed responsibilities has become a new creation of curricular documents, the goals started to operationalize, the planning has started using a new terminology etc. The reform of the school curriculum has brought two-level model designing the curriculum and the*

teachers for the first time gained autonomy for creating their own school educational programs, which at that time was not good point. The whole start of the reform and implementation of education and training according to the two-level model of education was criticized by many experts and teachers. Teachers were discouraged, disoriented and incapacitated in fulfilling obligations under stress, mentally and physically exhausted, that the positive consequences was not nearly speech. According to several studies, mentioned in the following text, they have changed working conditions, change in the externally defined rules or adversely affect the survival of these changes on the transformation of identity. The aim of this contribution is to arouse the initiative to examine unprecedented new identity of teacher impact of the reform of 2008. The contribution will be presented in three levels. The first is devoted to the description of the consequences of the reform of the 2008 teacher at pre-primary education, the second clarifies the concept of identity in the context of this contribution is a research in the field of transformation of identity teacher. The third level deals with finding the identity transformations of pre-primary teachers following the reform of 2008.

PEDAGOGIKA.SK, 2015, Vol. 6 (No. 4: 281-293)

Key words: *teacher, kindergarten, school reform, new requirements, identity*

Dôsledky reformy z roku 2008 na Slovensku u učiteľa predprimárneho vzdelávania

Školský zákon schválený v roku 2008 priniesol na Slovensko radikálnu zmenu v kurikulárnej politike. Materským školám priniesol niekoľko zmien. Všetky materské školy (verejné, súkromné, cirkevné) dostali status školy; výstupom sa stal stupeň vzdelania v zmysle klasifikačného systému ISCED – International Standard Classification of Education (2011) a východiskovým dokumentom, podľa ktorého sa začala realizovať výchova a vzdelávanie bol Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (Verbovanec, 2013), ktorý sa stal východiskovým pri tvorbe vlastných školských vzdelávacích programov (ďalej v skratke ŠkVP).

Materské školy sa tak museli adaptovať voči novej kurikulárnej politike. To však pre ne bola veľmi náročná úloha: „pretože svoje kurikulum museli začať vyjadrovať vo formách a kategóriách, ktoré neboli v ich tradícii predtým obsiahnuté“ (Pupala, 2013, s. 18). Učiteľky mali teda začať pracovať podľa nových „pravidiel“, s ktorými sa ešte predtým nestretli a na ktoré neboli zároveň ani pripravené.

Ako uvádza Burák (2010) „zmena prináša strach z rizika, či zmenu zvládneme a budeme úspešní“. Učitelia však nedokážu a ani nemôžu byť úspešní vo svojom najdôležitejšom poslaní, ktorým je poskytovanie kvalitného vzdelania, ak budú stále čeliť tlakom politických strán a nedokonalostiam v normách, ktorými sa majú školy a učitelia riadiť

(Sodoma, 2012). Je preto prirodzené, že učiteľky mali obavy a strach, ktoré ešte znásobovala nepripravenosť plniť si nové povinnosti a neinformovanosť ako ich plniť.

Úspech reformy závisí: „od postupnosti krokov, od kvality odbornej a verejnej diskusie a diskusie medzi učiteľmi, rodičmi a samosprávou, cez prípravu a preskúšanie experimentálnych programov na jednotlivých školách, až po zavedenie reformy do všetkých typov škôl“ (Zajac, 2008, s. 7). Je zrejmé, že k takejto postupnosti u učiteľov predprimárneho vzdelávania pri reforme z roku 2008 nedošlo. Práve naopak. Ako píše Zimenová a Havrilová školský zákon č. 245/2008 bol spustený prí rýchlo a spôsobil, že: „hlavní aktéri reformných zmien (učitelia, zriaďovatelia, žiaci, rodičia, ale aj pracovníci jednotlivých sekcií ministerstva školstva a rezortných priamo riadených organizácií) na ňu neboli dostatočne pripravení“ (2011, s. 6). Učiteľky predprimárneho vzdelávania sa tak museli popasovať s celým radom nejasností (Paleschová, 2015). Skúsené učiteľky z praxe jasne pomenovali problémy, s ktorými sa stretli pri naplňaní požiadaviek podľa nového školského zákona.

Hlavným problémom sa pre nich stala terminológia, utvrdiť si ju a osvojiť. Novinkou sa pre ne stali pojmy ako: „vzdelávacie štandardy, obsahové, výkonové štandardy, kľúčové kompetencie, postoje, spôsobilosť, tematické okruhy: Ja som, Ľudia, Príroda, Kultúra, prierezové témy“ (Cviková, Szekeresová, 2009, s. 155). Okrem toho si kladli otázky:

- „Aké výkonové a obsahové štandardy majú tvoriť základ pre jednotlivé vyučovanie?
- Ako zosúladiť a spojiť vybrané obsahy s prislúchajúcimi cieľmi?
- Ako realizovať vzdelávacie aktivity, aby sa zvyšovala úroveň výuky detí?
- Ako vhodne akceptovať individuálne a vekové rozdiely detí vzhľadom tomu, že nie sú v ŠKVP vyšpecifikované ciele podľa veku detí?
- Ako prepojiť poznatky detí s kompetenciami, postojmi a hodnotami, aby sa rozvíjali integrovane?
- Ako navrhnuť a zabezpečiť harmonogram edukačnej činnosti v nadväznosti a prepojenosti jednotlivých aktivít, aby vzájomne vytvárali kontinuum?
- Ako plánovať výchovno-vzdelávacie činnosti, aby boli vecné, konkrétne, rešpektujúce spôsobilosti a schopnosti detí a mali svoju prehľadnú štruktúru, kde sa odzrkadlí pedagogická tvorivosť učiteliek?“ (Cviková, Szekeresová, 2009 s. 155)

Je evidentné, že učiteľky materských škôl mali úplný zmätok v tom čo majú robiť. Napriek dlhoročným skúsenostiam sa cítili ako neschopné, bez zručností, ako začínajúce učiteľky, ktoré nevedia čo majú robiť, sťažila sa im práca, ktorú doposiaľ bez závažných problémov vykonávali a ako uvádzajú vo svojej publikácii Pupala a Kaščák (2014, s. 90) komunita predškolských učiteliek (ich komentáre vo virtuálnej diskusnej skupine Učiteľky v materskej škole

z prostredia facebooku) „v drivej väčšine považovala Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie (2008), podľa ktorého sa začala realizovať výchova a vzdelávanie za dokument, ktorý nevyhovoval ich očakávaniam a komplikoval im ich každodennú prácu“.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (2008) mal zložitú a neprehľadnú štruktúru, na základe čoho komplikoval prípravu na prácu s deťmi, boli v ňom nejasne a obširne formulované cieľové požiadavky na dieťa a v rámci vzdelávacích oblastí nebola zachovaná kontinuita s primárnym stupňom vzdelávania (Ivanová, Palugová, Peterková, 2014). Niet sa preto čudovať, že to viedlo ako uvádza Zajac (2008, s. 7) „k nedôvere učiteľov voči reformovateľnosti vzdelávania a k ich následnej rezignácii“.

Učitelia sa zároveň schválením školského zákona stali zo dňa na deň expertmi na tvorbu kurikulárnych dokumentov (ŠkVP), ktorá dovtedy prináležala odborným tímom (Pupala, Kaščák, 2014). Pre vykonávanie tejto profesie teda pribudla učiteľom nová kompetencia. Problémom bolo, že na ňu neboli ani zďaleka spôsobilí, čo potvrdila aj Štátna školská inšpekcia, ktorá v rámci svojej inšpekčnej kontroly v rozmedzí rokov 2009 – 2014 odhalila nedokonalosti v školských vzdelávacích programoch. Vo svojich Správach o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR uvádza, že v rokoch 2009 – 2012 sa v materských školách objavili nedostatky v obsahu ŠkVP – konkrétne nebol dodržaný minimálny rozsah učebných osnov a štruktúry Štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP), neboli vymedzené vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania, stratégie, metódy ako aj učebné zdroje výchovy a vzdelávania. Od roku 2012 – 2014 boli nedostatky zistené v štruktúre/obsahu a aktuálnosti informácií ŠkVP (ŠŠI, 2009 – 2014). Aj Paleschová (2015, s. 5) sa vyjadrila, že v súčasnosti sa aj napriek vytvoreným ŠkVP: „neustále stretávame s pochybnosťami, či ich školské vzdelávacie programy a plány sú napísané a zostavené v súlade so školským zákonom i požiadavkami na ne kladenými“. Mnohým zisteným nedostatkom v ŠkVP by sa ale predišlo, ak by vopred prebehli školenia. Za veľký nedostatok pri tvorbe ŠkVP možno preto považovať malú informovanosť a neskorú organizáciu školení k danej problematike. Učitelia preto na školení k danej problematike očakávali, že získajú: „jasnejší pohľad na tvorbu ŠkVP a s tým spojené vyriešenie problémov, s ktorými sa učiteľky často pasovali. No aj napriek účasti všetkých pedagogických zamestnancov na uvedenom školení neboli očakávania splnené, ba dokonca sa zhodli, že školenia im priniesli celý rad ďalších otázok, na ktoré nepoznali odpoveď“ (s. 30-31).

Za ďalšie problematické miesto vo svojej práci označovali učiteľky materských škôl operacionalizáciu cieľov predprimárneho vzdelávania. „Zistenia nás utvrdili v tom, že množstvo problémov a chaos spôsobovala aj problematika cieľov a ich operacionalizácia (Paleschová, 2015, s. 45). Bol to

pre ne problém v takých rozmeroch, že ich sťažnosti sa stali dokonca podnetom pre školenie, kde žiadali o ich objasnenie v spôsobe ich tvorby (RAABE, 2011).

Učiteľova hlavná náplň práce je predovšetkým výchova a vzdelávanie detí, teda ich priama činnosť s deťmi. Súčasťou ich práce je aj spomínané vedenie dokumentácie. Na Školskom portáli však zaznamenávame sťažnosti učiteliek, že vypisujú množstvo tlačív, niekoľko hodín sa venujú písomným prípravám a vypracovaniám učebných osnov, vedú rôzne štatistiky, čo je na úkor deťom, ktorým by sa viac venovali (RAABE, 2014).

Učiteľky materských škôl boli teda schválením školského zákona č.245/2008 vystavené novým situáciám rôzneho druhu, na ktoré neboli pripravené kognitívne, psychicky, metodicky a pod. a ktoré sa podľa Fijałkowskej a Klim-Klimaszewskiej (2013) stávajú zdrojom stresu. Stres ako: „reakcia organizmu na neprimerane veľký záťažový podnet z prostredia alebo tiež reakcia na nerovnováhu medzi požiadavkami prostredia a vlastnými schopnosťami vyrovnať a postaviť sa týmto požiadavkám“ (Baranovská, 2014, s. 27). Učiteľom chýbali potrebné znalosti pre vykonávanie nových požiadaviek, boli bezmocní, čo ich viedlo k strate motivácie, vyčerpanosti a nedôvere voči ďalším reformným zmenám. Mnohí z učiteľov pociťovali syndróm vyhorenia, teda: „stav únavy a frustrácie, ktorý vyplýva z venovania sa akejsi záležitosti, spôsobu života, alebo vzťahu, ktoré neprineslo očakávanú odmenu“ (Fijałkowská a Klim-Klimaszewska, 2013, s. 55). Napr. to možno prirovnať k náročnej ceste tvorby vlastných školských vzdelávacích programov, ktoré napriek ich veľkej vynaloženej snahe museli v konečnom dôsledku prerábať.

Jednými z prejavov vyhorenia sú fyzická únava, podráždenosť, emocionálna vyčerpanosť, negatívny duševný postoj (Drotárová, 2006). Pri takto nastavených krokoch sa niet prečo čudovať, že sa učitelia materských škôl cítia preťažené, zastávajú pasívny postoj a strácajú motiváciu a chuť k výkonu (Smaržíková, 2007).

Nový školským zákonom teda priniesol učiteľom problémy, ktoré negatívne ovplyvňovali ich prácu. Nie je preto žiadnym tajomstvom, že napĺňanie nových požiadaviek vyplývajúcich z nového školského zákona bolo sprevádzané veľkou kritikou, zúfalstvom, nedostačujúcou materiálnou (metodickou) ako aj personálnou pripravenosťou. Samotné problémy boli zachytené, no reflexia, pocity učiteľov o ich uvažovaní nad svojou prácou, nad problémami, s ktorými sa vysporiadavali, ich premýšľanie o zmenách v práci v dôsledku reformy z roku 2008 a pod., ktoré majú dopad na identitu nie.

Identita a príčiny jej premeny

Reformné zmeny teda priniesli učiteľom materských škôl nové požiadavky, čím zmenili ich doterajšiu prácu. Rovnako sa vplyvom rôznych úloh, či rol, pod ktoré patria napr. kladené určité požiadavky, očakávania, normy, ktoré musí jedinec splniť, mení aj jeho identita. (Smitková, Kuruc, 2012).

Existuje veľmi veľké množstvo autorov, ktorí sa zaoberajú a píšú o identite učiteľa v rôznych kontextoch – profesijná identita učiteľa (Švaříček, 2011, Kosová, 2005), identita učiteľa (Lukas, Švaříček, 2007), skúmanie konštrukcie identity (Švaříček, 2007) nejasný profesijný status a identita učiteľa (Kosová, 2006; Pavlov, Valica, 2006), kultúrna identita (Mistrík, 2008), mravná identita (Žilínek, 1997), akademická identita (Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011; Henkel 2005).

Aj v publikácii Kravčákovvej, Lukáčovej, Búgelovej (2008) sa dozvedáme, že aj zahraničné zdroje nám ponúkajú veľmi pestrú paletu výskumov o identite učiteľov, pričom väčšina z nich ponúka výskumy o učiteľoch základných a stredných škôl (Beijaard, Verloop, Vermunt, 2000; Day, Kington, Stobart, Sammons, 2006; Smit, Fritz, Mabalane, 2010); ďalšie výskumy o akademickej identite sa zameriavajú na zisťovanie, do akej miery sa učitelia identifikujú s rolou a organizáciou, v ktorej pracujú (Moore, Hofman, 1988); iné výskumy sú o akademickej identite v reformných časoch (Kogan, 2000, Gordon, 2003, Lucas, 2004, Henkel, 2005, Harris, 2005); iné sa zameriavajú na rodovú problematiku a výskum identity žien – akademičiek (tzv. female academics) (Wager, 1994, in Wager, 2003; Saunderson, 2002).

Na základe uvedeného je preto zrejme, že definovať pojem identita je náročné: „nakolko jeho podstata je multidimenzionálna a jeho definícia závisí od použitého kontextu“ (Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011, s. 235). Identita v kontexte uvedeného príspevku predstavuje výtvor jednania, je výsledkom sebareflexie, sebapoznania, sebadefinovania, konštruovania o sebe (Švaříček, 2011) a ide o prezentovanie samého seba (Owens, 2006 In Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011). Podstatou sebareflexie je zamýšľať sa nad jednotlivými stránkami svojej pedagogickej činnosti (tie predstavujú výchovno-vzdelávacie ciele, učivo, uplatnené vyučovacie metódy), nad priebehom pedagogickej komunikácie (reakcia žiakov, komunikácia učiteľa), nad vlastným vzťahom k žiakom, triede a obhliadnuť sa za svojim vyučovaním a konaním. To prispieva v kontexte osobnostného vývoja k jeho sebahodnoteniu a sebauvedomeniu vlastnej identity (Hupková, 2006). Identita teda neexistuje sama o sebe, a preto je nemožné objaviť ju a poznať len tak, kým som. Je výsledkom aktívneho procesu sebadefinovania, či sebareflexie (Hrubý, 2006).

Samotnú zmenu identity si jedinec nemusí uvedomovať. Vtedy hovoríme o nevedomej časti svojho JA, ktorú vysvetľuje práve psychológia. „V psychologickom význame je identita jednotlivca totožná s vedomím svojho Ja, rešpektujúc zároveň i nevedomú časť svojho Ja. Nevedomá je tá časť Ja, ktorú si jednotlivec zatiaľ neuvedomil. Lenže táto jeho časť Ja sa presadzuje cez jeho myšlienky, pocity, emócie, intuíciu. A vždy a zároveň s vedomým Ja ovplyvňuje správanie a konanie ľudského jednotlivca“ (Machalová, 2005, s. 813). Aby dokázal jedinec hlbšie vypovedať o svojej identite, nemusí prejsť procesom uvažovania o sebe samom (Bačová, 1998 In Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011). Správnymi otázkami napr. v rozhovore, ho však dokážeme naviesť na vypovedanie o svojich myšlienkach, názoroch, postojoch, pocitoch, čím sa jeho identita prejaví.

Požiadavky na učiteľa, jeho prácu sa dobou menia. Je to zapríčinené dynamikou zmien, ktorou sa zvyšujú požiadavky na školu a učiteľov. Vplyvom zmien v spoločnosti sa mení rola učiteľa, ohrozuje sa ich sebavedomie profesijnej skupiny a čím ďalej tým viac musia učitelia zastrešovať a ponúkať viac v oblasti vzdelávania (Kaščák, 2003). Po roku 2008 sa musel učiteľ začať zamýšľať nad novými povinnosťami v práci, nad navrhnutými aktivitami, pretože musel začať akceptovať princíp humanizácie, nad profilovaním, pretože získal autonómiu (istú časť slobody) atď. Ako vnímali učitelia seba, svoje JA (self)? Ako ponímali svoje schopnosti, vedomosti vplyvom nových povinností? Táto problematika žiaľ nie je doposiaľ u slovenských učiteľov materských škôl preskúmaná. Zahraničné výskumy však jasne potvrdzujú, že identita učiteľa sa mení vplyvom reformných zmien.

Henkelová (2005 In Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011) sa zaoberala problematikou akademickej identity v kontexte reformy vzdelávania, ktoré spôsobili zmenu podmienok v inštitúcii. Podľa jej výsledkov skúmania sa vplyvom politických, ekonomických a demografických zmien rozšírila akademická identita o tretiu dimenziu. Doposiaľ akademická identita predstavovala: „interakciu medzi jednotlivcami a dvomi kľúčovými komunitami, vedným odborom a vysokoškolskou inštitúciou“ (s. 240). Dynamika interakcie však bola rozšírená o politický rozmer. Bolo to z dôvodu, že politické zmeny mali najsilnejší vplyv na vysokoškolské inštitúcie, pretože dokázali zmeniť ich podstatu. „Spôsobili to fragmentáciu, prijatie konfliktných hodnôt a stratu inštitucionálnych hraníc (univerzity už nie sú viac uzavreté a v záujme prežitia musia expandovať a kooperovať s okolitým svetom)“ (s. 240-241). Aj v rámci vedných odborov došlo k zmene v odmeňovaní, tvorbe a udržiavaní akademických programov a v rámci akademickej slobody došlo k vystriedaniu modelu individuálnej slobody (vo výbere vlastného výskumného programu, či manažovaniu vlastného pracovného života) na model manažovania inštitúcií, či súťaživosti v záujme získať finančné prostriedky.

Premene akademickej slobody sa venovala aj Harrisová (2005), ktorej výsledky hovoria o tom, že pri externe zadefinovaných pravidlách a hodnotiacich kritériách ustupuje tradičná predstava o akademickej slobode a autonómii, ktoré boli kedysi centrálnymi znakmi akademickej identity (In Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011). Túto premenu je možné prirovnať aj k situácii na Slovensku, keď v roku 2008 vstúpil do platnosti Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. Jeho nejasnosť, nepresnosť, zmätočnosť a chaotickosť ponúkla učiteľom viac slobody, voľnosti. Od roku 2015 sa pre niektoré materské školy, ktoré sa prihlásili do pilotnej fázy zavádzania inovovaného Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2015) zaväzujú „ruky“, obmedzuje sa voľnosť, pretože inovovaný program je jasný, presne zadefinovaný, s jasnými požiadavkami, kritériami a pod. Od septembra 2016 sa stane inovovaný ŠVP pre predprimárne vzdelávanie v materských školách (2015) záväzným a povinným pre všetky materské školy, a preto doterajšia sloboda a voľnosť, ktorá pre učiteľky MŠ platila od roku 2008 bude na ústupe.

Lucasovej (2004) výskum pojednáva o zmene v práci akademikov vplyvom politických zásahov, čo malo dopad na zmenu v definovaní ich profesijnej identity. Kým ich hlavnou náplňou bolo v minulosti učenie, v súčasnosti zaznamenávame, že výskum sa stáva ústredným pre hodnotenie práce učiteľa a je videný ako centrálny k definovaniu profesijnej identity (In Kravčáková, Lukáčová, Búgelová, 2011).

Rokom 2008 sa u nás vytvorili pre učiteľky predprimárneho vzdelávania nové kritériá pre vykonávanie tejto profesie. Aký dopad na ich identitu mali politické zmeny v našom školstve? Ako sa učitelia začali vnímať/sebaponiť?

Nepoznaná identita učiteľa predprimárneho vzdelávania

Reforma školstva z roku 2008 teda priniesla pre učiteľky materských škôl mnoho zmien, mnoho problémov, mnoho negatívnych emócií, nespokojných reakcií, nové kompetencie, či zvýšenú záťaž.

Na základe vyššie uvedeného je zrejmé, že učiteľky predprimárneho vzdelávania zastávajú vplyvom reformy školstva z roku 2008 nové pozície. Už ich nemožno ponímať len ako učiteľky, ktoré vychovávajú a vzdelávajú deti, ale vplyvom reformy z roku 2008 aj ako expertky na tvorbu kurikulárnych dokumentov (ŠkVP). Učiteľky možno vnímať aj ako iniciátorky, keď bolo na základe ich iniciatívy zorganizované školenie, ktoré nutne potrebovali pre ďalšie vykonávanie svojej práce. V súčasnosti zaznamenávame, že po roku 2008 sa učiteľkám sťažila práca s dokumentáciou a z toho dôvodu sa vnímajú viac úradníčkami/byrokratkami ako učiteľkami. V neposlednom rade možno vnímať skúsené učiteľky s dlhoročnou praxou ako učiteľky začiatovníčky, keďže pociťovali vlastnú neschopnosť v plnení povinností.

Je zrejmé, že reforma z roku 2008 učiteľky materských škôl výrazne ovplyvnila a ako bolo potvrdené, politické zásahy do oblasti školstva vplyvajú na identitu učiteľa. Preto možno konštatovať, že tá sa zmenila aj v našich podmienkach u učiteľov predprimárneho vzdelávania, no doposiaľ je nepreskúmaným prvkom.

Záver

Slovenské školstvo prešlo v priebehu posledných 20 rokov významnými zmenami, pričom posledné roky (2008-2015) sú charakteristické zmenami, ktoré sú kurikulárnej povahy. Vplyvom meniacich sa potrieb spoločnosti sa menia aj potreby škôl a učiteľov, od ktorých sa vyžaduje: „aby sa vyrovnali s novými úlohami, na ktoré neboli pripravovaní na vysokých školách, ani v systéme celoživotného vzdelávania“ (Pavlov, 2013, s. 6).

Uvedený text zdôrazňuje, aké náročné povolanie zastáva učiteľ, či už na základe neustále meniacich sa požiadaviek a zvyšujúcich sa nárokov na jeho povolanie a osobnosť ako aj to, akým zmenám musí čeliť a ako sa s nimi musí vysporiadať. Uvedeným príspevkom išlo o zdôraznenie problematiky, ktorú som identifikovala po roku 2008 a to: nespracovanú reflexiu učiteľov o ich sebaopínaní vplyvom školskej reformy z roku 2008. Verím, že som dostatočne vzbudila povedomie a záujem zaoberať sa premenou identity učiteľa predprimárneho vzdelávania v dôsledku školskej reformy.

LITERATÚRA

- BAČOVÁ, V. 1998. *Možnosti zisťovania osobnej identity*. In Kravčáková, G. – Lukáčová, J. – Búgelová, T. 2011. *Práca a kariéra vysokoškolského učiteľa*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 328 s. [online]. [citované 7. júna 2015]. ISBN 978-80-7097-927-3. Dostupné online: <<http://www.upjs.sk/public/media/5596/Praca-a-kariera-vysokoskolskeho-ucitela.pdf>>
- BARANOVSKÁ, A. 2014. *Vyčerpanie a syndróm vyhorenia u učiteľov materských škôl*. Bratislava: MPC. s. 155. [online]. [citované 12. júna 2015]. ISBN 978-80-565-0003-3. Dostupné online: <https://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CCAQFjAAahUKEwiS-c-vKPHAhUDPhQKHddDAPc&url=http%3A%2F%2Fwww.mat.iedu.sk%2FDTLN.MPC001.Internet%2FExtensions%2FGetFileHandler.ashx%3FimgName%3DBaranovska.pdf%26size%3D3960460%26list%3DEM&ei=ODLLVZL9M4P8UNeHgbgP&usq=AFQjCNGh_crDvnXkiO1d_eSa7CHIYHiw9Q&bvm=bv.99804247,d.d24>
- BURÁK, E. 2010. *Inovácie*. PROHUMAN Vedecko-odborný recenzovaný internetový časopis – Sociálna práca, Psychológia, Pedagogika, Sociálna politika, Ošetrovateľstvo. [online]. [citované 4. augusta 2015] ISSN 1338-1415. Dostupné online: <http://www.prohuman.sk/pedagogika/inovacie>

- DROTÁROVÁ, E. 2006. *Syndróm vyhorenia u učiteľov a iných pracovníkov v pomáhajúcich profesiách*. In *Psychologická revue*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2006. s. 88 – 109. [online]. [citované 2. augusta 2015]. ISBN 80-8068-507-X. Dostupné online: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kubani2/subor/5.pdf>>
- FIJALKOWSKA, A. – KLIM-KLIMASZEWSKA, A. 2013. *Komparačná analýza syndrómu vyhorenia u učiteľov materskej školy v Poľskej a Slovenskej republike*. In. *Študent na ceste k praxi II*. Prešov: PU v Prešove, Pdf. 1. Vyd. s. 53 – 60. [online]. [citované 22. júla 2015]. ISBN 978-80-555-0840-5. Dostupné online: <<https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Dubayova2>>
- HENKEL, M. 2005. *Academic Identity and Autonomy in a Changing Policy Environment*. In *Higher Education*, 49(1-2), 2005, p. 155-176.
- HRUBÝ, T. 2006. *Identita a styly osobnosti mladých delikventů*. Brano: Psychologický ústav - Filozofická fakulta Masarykova univerzita. Diplomová práca. 105 s. [online]. [citované 23. júla 2015] Dostupné online: <http://is.muni.cz/th/64876/ff_m/DP_HRUBY.pdf?lang=en>
- HUPKOVÁ, M. 2006. *Profesijná sebareflexia učiteľov*. Nitra: PF UKF. 1. Vyd. 204 s. ISBN 80-8094-028-2.
- International Standard Classification of Education ISCED 2011. Published in 2012 by: UNESCO Institute for statistics. [online]. [citované 1. augusta 2015]. ISBN 978-92-9189-123-8. Dostupné online: <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/isced-2011-en.pdf>
- IVANOVÁ, J. – PALUGOVÁ, B. – PETERKOVÁ, R. 2014. *Petícia za chválenie nového Štátneho vzdelávacieho programu pre materské školy*. Bratislava: CHANGE-NET.SK, Občiansky denník. [online]. [citované 12. augusta 2015]. ISSN 1336-2534. Dostupné na: <<http://www.changenet.sk/?section=kampane&x=785443>>
- KAŠČÁK, O. 2003. *Pod diktátom rôznorodosti: učiteľ vo svetle postmoderných teórií*. In.: *Pedagogická revue*, Roč. 55, č.3(2003), s. 242-258.
- KOSOVÁ, B. 2005. *Profesionalita – učiteľ ako expert*. In *Příprava učitele a aktuální proměny v základním vzdělávání*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. s. 102 – 106. [online]. [citované 28. júla 2015]. ISBN 80-7040-789-1. Dostupné online: <https://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/konf05-sbornik-26-kosova_b.pdf>
- KOSOVÁ, B. 2006. *Profesia a profesionalita učiteľa v teoretických súvislostiach*. In. Kasáčová, B. – Kosová, B. – Pavlov, I. – Pupala, B. – Valica, M. 2006. *Profesijný rozvoj učiteľa*. Prešov: Rokus, s.r.o. 1. Vyd. s. 8 – 20. [online]. [citované 16. júla 2015]. ISBN 80-8045-431-0. Dostupné online: <<http://www.mcpo.sk/downloads/Publikacie/Ostatne/OSRIA200704.pdf>>
- KRAVČÁKOVÁ, G. – LUKÁČOVÁ, J. – BÚGELOVÁ, T. 2011. *Práca a kariéra vysokoškolského učiteľa*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 328 s. [online]. [citované 16. júla 2015]. ISBN 978-80-7097-927-3. Dostupné online: <<http://www.upjs.sk/public/media/5596/Praca-a-kariera-vysokoskolskeho-ucitela.pdf>>
- LUKAS, J. – ŠVAŘÍČEK, R. 2007. *Reflexe problematiky zkoumání identity učitele*. In *Svět výchova a vzdělávání v reflexi současného pedagogického výzkumu*. České

- Budejovice: Jihočeská univerzita, Pdf. 10 s. [online]. [citované 17. júla 2015]. Dostupné online:
 <http://www.jlukas.cz/doc/pedagogicka/reflexe_problematiky_zkoumani_ucitele.pdf>
- MACHALOVÁ, M. 2005. *Individuálny potenciál v kontexte vzdelávania dospelých*. In. Kvalita života a rovnosť príležitostí – z aspektu vzdelávania dospelých a sociálnej práce. Prešov: PU Filozofická fakulta. s. 811 – 818. [online]. [citované 28. júla 2015]. ISBN 80-8068-425-1 Dostupné online:
 <<https://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB8QFjAAahUKEwiKrZ3k4qfHAhVJuxQKHTd5D7o&url=http%3A%2F%2Fwww.ff.unipo.sk%2Fkvdsp%2Fdownload%2FZbrnk%2FZbrnkKZaRP2005Prsv.pdf&ei=S3PNVcrbMMn2UrfyvAL&usg=AFQjCNE9G1MvOZU3e wduCfcY1DWUiSx0JA&bvm=bv.99804247,d.d24>>
- MISTRÍK, E. a kol. 2008. *Multikultúrna výchova v škole. Ako reagovať na kultúrnu rôznorodosť*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti. 88 s. [online]. [citované 5. augusta 2015]. ISBN 978-80-969271-4-2. Dostupné online:
 <<http://www.multikulti.sk/dok/MKV-v-skole.pdf>>
- OWENS, T. J. 2006. *Self and Identity*. In Delamater, J. (Ed.). Handbook of Social Psychology. Madison: Springer, 2006, p. 205-232. In. Práca a kariéra vysokoškolského učiteľa. Dostupné online:
 <<http://www.upjs.sk/public/media/5596/Praca-a-kariera-vysokoskolskeho-ucitela.pdf>>
- PALESCHOVÁ, J. 2015. *Školský vzdelávací program a plánovanie v materskej škole*. Bratislava: MPC. 1. Vyd. 58 s. [online]. [citované 25. júla 2015]. ISBN 978-80-565-1063-6. Dostupné online: <http://www.mpc-edu.sk/library/files/j_paleschova_skvp_a_planovanie_v_ms.pdf>
- PAVLOV, I. – VALICA, M. 2006. *Profesijný rozvoj učiteľov v kariérnom systéme*. In. Kasáčová, B. – Kosová, B. – Pavlov, I. – Pupala, B. – Valica, M. 2006. Profesionálny rozvoj učiteľa. Prešov: Rokus, s.r.o. 1. Vyd. s. 85 – 139. [online]. [citované 7. augusta 2015]. ISBN 80-8045-431-0. Dostupné online:
 <<http://www.mcpo.sk/downloads/Publikacie/Ostatne/OSRIA200704.pdf>>
- PAVLOV, I. 2013. *Štandardizácia profesijných kompetencií učiteľov*. Prešov: Rokus, s.r.o., Škola plus s.r.o. Publikácia ako súčasť riešenia grantu VEGA MŠVVaŠ SR č. 1/0754/13. s. 125. ISBN 978-80-970275-5-1.
- PUPALA, B. 2013. *Materská škola v spleti súčasnej kurikulárnej politiky*. In. Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien. Prešov: PU v Prešove, Pdf a OMEP Slovensko. [online]. [citované 7. augusta 2015]. ISBN 978-80-555-0998-3. Dostupné online: <http://ze006200.useron1.hostmaster.sk/wp-content/uploads/2013/03/Predprim%C3%A1rne-vzdel%C3%A1vanie-ZBORN%C3%8DK-KO%C5%A0ICE.pdf>
- PUPALA, B. – KAŠČÁK, O. 2014. *Neposedné predškolské kurikulum*. Od komparatívnej analýzy k učiteľským emóciám. Bratislava: Wolters Kluwer. 2014, 1. Vyd. 115 s. ISBN 978-80-8168-026-7.
- RAABE. 2011. *Tvorba výchovno-vzdelávacích cieľov v predprimárnom vzdelávaní alebo ako bolo*. Školský portál. [online]. [citované 20. júla 2015]. Dostupné online:

- <<http://www.skolskyportal.sk/clanky/tvorba-vychovno-vzdelavacich-cielov-v-predprimarnom-vzdelavani-alebo-ako-bolo>>
- RAABE. 2014. *Menej byrokracie v školách*. Školský portál. [online]. [citované 20. júla 2015]. Dostupné online: <<http://www.skolskyportal.sk/clanky/menej-byrokracie-v-skolach>>
- SMITKOVÁ, H. – KURUC, A. 2012. *Identita a seba prijatie: Pre spokojný život sa potrebujeme poznať a prijímať takí, akí sme*. Bratislava. Psychologická podpora pre LGBT ľudí. 1. Vyd. 32 s. [online]. [citované 8. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.homofobia.sk/uploaded/PP_B4_Identita_14_72dpi.pdf>
- SODOMA, B. 2012. *Školská reforma na Slovensku*. Fórum občanov Slovenska. [online]. [citované 21. júla 2015]. Dostupné online: <http://sk-forum.sk/index.php?id=kolska_reforma_na_Slovensku>
- SMARŽÍKOVÁ, K. 2007. Veľa zmien málo reforiem. Bratislava. Virtuálna akadémia ZMOS. [online]. [citované 10. augusta 2015]. Dostupné online: <<http://zmos.exs.sk/?n=2211>>
- ŠVAŘÍČEK, R. 2007. *Zkoumání konstrukce identity učitele*. In Švaříček, R. – ŠEĐOVÁ, K. a kol. Kvalitatívni výzkum v pedagogických vědách. Pravidla hry. Praha: Portál, 2007, s. 335 – 355. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠVAŘÍČEK, R. 2011. *Zlomové události při vytváření profesní identity učitele*. Trnava: Slovenská pedagogická spoločnosť pri SAV, PEDAGOGIKA.SK, roč. 2, č. 4. s. 247-274. [online]. [citované 12. augusta 2015]. ISSN 1338 – 0982. Dostupné online: <<http://www.casopispedagogika.sk/rocnik-2/cislo-4/svaricek-studie.pdf>>
- Štátna školská inšpekcia. 2009. *Štátna školská inšpekcia. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2008/2009*. Bratislava, 160 s. [online]. [citované 2. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.noveskolstvo.sk/upload/pdf/sprava_2008-2009.pdf>
- Štátna školská inšpekcia. 2011. *Štátna školská inšpekcia. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2010/2011*. Bratislava, 102 s. [online]. [citované 2. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.noveskolstvo.sk/upload/pdf/sprava_2010-2011.pdf>
- Štátna školská inšpekcia. 2012. *Štátna školská inšpekcia. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2011/2012*. Bratislava, 104 s. [online]. [citované 2. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.noveskolstvo.sk/upload/pdf/sprava_2011-2012.pdf>
- Štátna školská inšpekcia. 2013. *Štátna školská inšpekcia. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2012/2013*. Bratislava, 120 s. [online]. [citované 2. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/velka_sprava/sprava_12_13.pdf>
- Štátna školská inšpekcia. 2014. *Štátna školská inšpekcia. Správa o stave a úrovni výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach v SR v školskom roku 2013/2014*. Bratislava, 136 s. [online]. [citované 2. augusta 2015]. Dostupné online: <http://www.ssiba.sk/admin/fckeditor/editor/userfiles/file/Dokumenty/velka_sprava/sprava_13_14.pdf>

- VERBOVANEC, L. 2013. *Evolúcia učiteľa predprimárneho vzdelávania v interakcii spoločenských potrieb*. In. Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien. Prešov: PU v Prešove, PdF a OMEP Slovensko. [online]. [citované 27. júla 2015]. ISBN 978-80-555-0998-3. Dostupné online: <http://ze006200.useron1.hostmaster.sk/wp-content/uploads/2013/03/Predprim%C3%A1rne-vzdel%C3%A1vanie-ZBORN%C3%8DK-KO%C5%A0ICE.pdf>
- ZAJAC, P. 2008. *Úvod*. In. Vzdelávanie pre život. Reforma školstva v súvislostiach. Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika: IRESS, spol. s.r.o. Nové školstvo. [online]. [citované 25. júla 2015]. ISBN 978-80-89121-12-0. Dostupné online: http://www.noveskolstvo.sk/upload/pdf/Publikacia_Reforma_skolstva_v_suvislostiach.pdf
- ZIMENOVÁ, Z.- HAVRILOVÁ, M. 2011. *Štart k novej kvalite vzdelávania*. 43 s. [online]. [3. augusta 2015]. Dostupné online: [<www.noveskolstvo.sk/author.php?...zimenova...havril.>](http://www.noveskolstvo.sk/author.php?...zimenova...havril.>)
- ŽILÍNEK, M. 1997. *Étos a utváranie mravnej identity osobnosti*. Bratislava: IRIS, 1997. 232 s. ISBN 80-88778-60-3.

Iveta Sedliaková je absolventkou denného doktorandského štúdia študijného odboru Pedagogika na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Vo svojej výskumnej činnosti sa venovala najmä učiteľovej práci s dokumentáciou v materských školách. Momentálne pôsobí ako učiteľka pre primárne vzdelávanie v Považskej Bystrici.

Mgr. Iveta Sedliaková, PhD.
Trnavská univerzita v Trnave
Pedagogická fakulta
Katedra školskej pedagogiky
Priemyselná 4
918 43 Trnava
sedliakova.iveta@gmail.com